

১৮৮৫

[illegible]

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction : Rue Fortia, 7.

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱԾԵԱՆ, ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Եւստով անուն թուրքը որ կըստու
թէ Սուլթանի առջև ըմբիշտ ընդհե-
րէն է և Եւրոպայի այլ և այլ տեղեր
յաղթանակներ տալամ է, եկած էր
Ամերիկա Բօպըրին հետ ըմբշամար-
տիկ ուր ինքզինքը Սշխարհի Ախոյեանը
հռչակած է կռուախաղերի այս ճիւղին
մէջ, Ամերիկացին սկիզբը ուղեց չը
կռուիլ փորձաւք թուրքին հետ.
բայց իր հռչակէն չզրկուելու համար
համաձայնեցաւ. 500 տոլար մրցանա-
կի վրայ և մուտքէն գոյացած հատոյ-
թէն ալ մի մաս ստանալով, Հայերէն
ալ շատեր ներկայ էին հանդիսատես
լինելու իրենց երկրացի թուրքի
մը և Գերման Ամերիկացիի հանդի-
պումին, Դժբաղդաբար տախտակա-
մածին վրայ ոչս երկուքի երկնալն ու
զործը լմննալը բոպէ ու կէս հազիւ
տակեց. առաջին հպումին՝ Ամերիկացին
տախտակամածէն վար լինկաւ որ գետ-
նէն ութը ոտնաչափ բարձր շինուած
էր և որուն բոլորը պատասպարող և
արդիւղ կապուած չուան մը կամ ձո-
ղէ վանդակ մը չկար. իսկապէս դա
գէշ պատահար մ'էր. բայց մրցման
համար կարգուած գոտաւորներն մը-
ցանակը Ամերիկացիին տուին լսելով
թէ Տաճիկը զայն հրած էր և Հաղի-

* * *

Կարելի էր որ, զայրացած կրակ
գարձած ահարկու ձայնով պոռալող
կանչող ու առջին գրասեղանը կոտրւ-
միջ գրուած էր, այս նամակ Վառնար
«Շաբաթում»ին զրկուած էր, բայց ոչ կու-
սակցական «Շաբաթում»ը որ Վարդանանց
հանդէսը տակն ի վրայ դարձունող դաշ-
տակցականի մը Զատադոպականներ հրա-
տարակած էր, չէր հրատարակած այս
նամակ :

Երտակը բնաւ ըսեկիք չկայ այս
յառաջդիմականութեան որուն հերոս
ներէն է առաջին՝ արմրողը փ. Կոյստյ
նայոյրեմէն յարգոշուհ և. և. և. երի-
տասարդ մը որ սրբազան հանդէսի
մը բեմէն աջ ու ձախ նախատինք տե-
ղացնելով, զայրոյթ ու զրգուածվան
կուտայ ամենուն և հանդիսականներն
իրար կանցունէ, Երկրորդն է մէկ
ուրիշը որ հանդիսասրահն մէջ հրա-
պէն կր պարագէ ահաբեկելու համար

(1) Ինչպէս Արմէնիա/ի նախորդ թուին

բազմութիւնը : Երբորդն է ուրիշ մէկը որ ատենաբանի մը դէմ կեղծապէս կը պահանջէ : Չորրորդն է այն որ ծերունի աւագերէցին երեսն ի վեր լուսանքներ կարծակէ , երբ առ կը շահար յուզմունքը խաղաղեցնել : Եւ դեռ ո՞ր մէկը թուեմ : Չարմանալի կէտը ամենէն աւելի այն է որ ծերունի քահանայ մը նախատեսու յանդգնող այդ ապրիտաթիւն ըրածին բնաւ կարեւորութիւն չարեւելով խօսքն անգամ չըլլար , այլ ընդհակառակը անոր արժանիքը բարձրացնելու համար կըսուէր թէ յառաջդիմական ընտանիքներու վերաբերող մի քանի Հայ պատանիներ գանակոհներ են յետադիմներին : Թառազիմականութիւնն ու զարգացումն այսպիսի կրնայ ըլլալ : Բայց այս բաւական չէ , աւելի առաջ պէտք է երթալ : հանրային թերթերու վստահութիւնն ալ չարաչար գործածելու է , և առանց խղճմտելու : Զաւալի բան :

Չմոռնամ ըսելու թէ վերջերս գիշեր մ'ալ Եւֆրատէր պարպուեցաւ վարժարանի տնօրէնին տանը տոջի , պատահանին տակ : Այս ալ անշուշտ յառաջդիմականութեան նոր ցոյց մըն է : Ուրիշ մ'ալ : Հանդէսէն առաջ դըպրոցի աշակերտներէն մէկ քանին կը ջանաւ տարհանուելու և կը թելադարեն որ երգերն ու բանաստեղծութիւնները արգելին : Բայց աշակերտք , իրենց եղած այդ թելադարութիւնէն ըզգածուած , բացարձակապէս կը մերժեն , ըսելով թէ այդ տեսակ ստորնութիւն և ապերախութիւն մը չեն կրնար ընել :

Վարժարանին մէջ լսարան հաստատելու գէմ արգելք գործել է : Կարծես առաջին անգամն էր որ Ֆիլիպէի մէջ լսարան անունը կը լսուէր : Տարիներու առաջին ի վեր լսարաններ ու ընթերցարաններ ունեցած են Ֆիլիպէի Հայերը : այն ատեն ո՞ր էին արդեօք մեր հիմակուսն յառաջդիմականները : Լսարանի նպատակն է հանրային օգտակարութիւն : հետեւեալը դայն կազմակերպողներն ու այնտեղ խօսողներն այդ նպատակը միայն պէտք է զիտեն : Բայց երբ այս կամ այն անձնական դիտում առաջ տանելու կամ ունէ կուտակցութեան մը բռնապետութիւնը ընդունելու կեղծապաշար մը կը դառնայ այն , ա'լ յայտնի է որ իր այդ հանրագոյն նպատակէն բոլորովին տարբեր ուղղութիւն մը կ'առնէ և , հեռի օգտակար ըլլալէ , ամեն չարք կրնայ առաջ բերել իր ետեւէն , ինչպէս որ արդէն ախտանիշներն սկսած էին քիչ քիչ ծայր տալ : Անտարակոյս այս պատճառաւ արգելուած են լսարան անուն տակ Ազգային վարժարանի մը մէջ եղած այդ գումարումներն , Այս ամենուն վրայ , տակաւին կըսեն թէ յետադիմական հոգաբարձութեան չիղերունը դպրած էր այս , հետեւապէս փակեց զայն առանց ամենեւեկ փոքր պատճառ մ'ալ ունենալու :

Չկա'լ արդարացում : Ո՛ւր որ ալ գտնան , ի՛նչ առարկութիւն ալ որ ընեն , պատահած դէպքին ամեն հանգամանքներն , ամեն պարագաներ

ը մասնանիշ կը ցուցնեն թէ որո՞նք են յանցաւորները :

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Դարե՛քէն կը գրեն թէ թիւրք կառավարութեան դուրսմովը բռնութիւնները կը շարունակուին Սալմաստի մէջ պարսիկ պաշտօնեայնէրի կողմէն :

Գեր. Սարաճեան վարդապետը պատրաստուած է իջնաթիւն երթալ , անձամբ տեղեկութիւն տալու Ատուրպատականի Հայերի ընդհանուր կացութեան վրայ և այդ նկատմամբ վեհապետ կաթողիկոսի հրամաններն ստանալու համար :

ՍՍՈՐԻՆԵՐԻՆ ՌՈՒՍԱԴԱՒԱՆ ԴԱՌՆԱԼԸ

Ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները , Ուրմի դաւաճող նեոսորական տնօրէնները ուղղափառութիւն ընդունելու ինքիքը լուծվելու վրայ է : Մեր ընթերցողները բաւական ծանօթ են այդ խնդրին : պէտք է միայն այս ասանք , որ անցեալ տարի , երբ Ուրմի ուղարկվեց Երեւանի առաջնիկ եկեղեցու քահանայ Սինադա կի , այդտեղ 15,000 ասորիներ ոչ թէ ուղղափառութիւն ընդունեցին , ինչպէս հաղորդեցին թղթակիցները , այլ լոկ գրաւոր յայտարարութիւն ներկայացրին , թէ իրանք ցանկութիւն ունեն միանալ առաջնիկ եկեղեցու հետ , Հայր Սինադակէն միայն ցուցակագրեց ցանկացողների անունը և նեստորականների կողմից ընտրված մի պատգամաւորութեան հետ գնաց Պետերբուրգ , ուր միութեան վերջնական պայմանները պէտք է մշակվեն և քնննվեն : Այժմ «Նովոյէ Վրէմիա» լրագիրը հետեւեալն է հաղորդում այդ խնդրի մասին : «Նեստորական եկեղեցու ուղղափառ եկեղեցու հետ միանալու հարցը , որ յաճախ յարուցվել է , այժմ նշանաւոր հետեւեալի պէտք է հանն , չնայելով , որ ուղղափառ միսիոնարը ժամանակաւորապէս յետ կանչվեց թիֆլիս և քաղաքական բարդութիւնների երկրորդ կայ : Խնդրի լուծման համար սպասում են Մոսկվայի նոր միտրոպոլիտ Վլադիմիրի և Վրաստանի նոր եկեղեցու Ֆիլիպինի Պետերբուրգ գալու : Երբ Պարսկաստանի ուղղափառ միսիոնարի գործունէութեան ծրագիրը կը քննվի , այն ժամանակ մշտական հոգեւոր միսիոնարը հաստատվի Ուրմիում » :

(Մշակ)

ՉՈՒՀԱՃԵԱՆԻ ՄԱՀԱԳՈՅԺԸ

Թիւրքիայէն եկած լուրերն ազգային գոյժ մ'ալ կը բերեն մեզ , մեծ արուեստագէտի մը մահը :

Տիգրան Չուխաճեան , անուանի երաժշտապետը , որ իր յորինած նուագներով մեծ պատիւ կը բերէր Հայ ազգայնորին , Չմիւնի մէջ հիւանդանոցին մէկ անկիւնը մեռեր է չքաւորութեան մէջ , բարոյական ու նիւթական

երկարատեւ տառապանքներ կրելէն յետոյ :

Մեռնիլը բնական պարտք մ'է ամենքին համար . բայց մեր ազգի մէջ ալ կարծես բնական դարձած բան մը եղեր է Հայ տաղանդներին թշուառութեան ու չքաւորութեան մէջ մեռնիլը , ինչպէս եղած են Դուրեան , Արամեան , Պարոնեան հայրն հայրն : Եւ այս ոչ միայն թիւրքիայի Հայերին մէջ , այլ և Ռուսիայի Հայերին մէջ որոնք այնչափ միլիոնատէրներ ունին իրենց մէջ . Գամառ Գաթիպան որ իր աննման բանաստեղծութիւններով յաջողած է ամեն Հայեր յուզել և ոգևորել , իր կեանքի վերջին ժամանակներ նիւթական այնպիսի կացութեան մէջ կը գտնուէր որ Գ. Սըրժուրին Մշակի էջերին մէջ հանգանակութիւն բացաւ անոր օգնութեան համեմու համար որ արդէն ուշ էր և մահը անդառնալի կերպով խեց տարաւ մեզնէ Գ. Գաթիպան :

«Գնա մեռի՛ր , եկու՛ր սիրեմ» . հայ կական առած մ'է դարձեր այս :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԱՔՍԻ 7դ տարիի Բ գրքի բովանդակութիւնը

(Շար. 60րդ բաժն և վերջ)

ԱՐԱՔՍԻ սոյն գրքի պատկերները . — ԲՆԱԳՐՈՒՄ . 1. Նոյնի կայսերական Մեծութիւնը . 2. Չաղար Ս . Նշանի վանքը . 3. Վարաքի լեռան տեսարանը . 4. Վանի ծովը և Սիփանայ լեռը . 5. Մոկայի Հայ . 6. Խօշապայ վանքի Սաչան ջրվեժը . 7. Լէզի և Ամենափրկչի մատուռը . 8. Բամբակի գլուխ Շատախիցիներ . 9. Վանեցի կայսրի բարձր թիւ և մանուկ . 10. Վանեցի կտաւ և դարձում . 11. Պարսկաստանի Հայ կանայք կապերու գործելիս . 12. Կիրասոն քաղաք . 13. Ակն քաղաք . 14. Բարձրաբաշ Ս . Գրիգորի վանքը . 15. Աղթամարայ վանքը և Վանայ ծովը . 16. Հանգ . Խաչատուր կաթողիկոս Աղթամարայ . 17. Խաչվերացի հանդէսը Աղթամարում . 18. Հաղարծնի վանքը . 19. Վարդապետ Եկարող Հայ մանուկ . 20. Մկրտիչ Թէրլեմէզեանց . 21. Պարսկահայ գիւղացիներ արտը վարելիս . 22. Ջէյթունի լեռները . 23. Վանի բերդը . 24. Վան . Խաչ փողոց . 25. Տրապիզոն քաղաք . 26. Երզնկում . 27. Ջէյթուն . 28. Վան քաղաք . 29. Բուրդուր քաղաք . 30. Եւֆրատ . 31. Անգորա . 32. Արգոնայի Հայոց եկեղեցին . 33. Սասունցիք . 34. Տիֆլիս Հրաչեայ . 35. Ս . Միւսունի նոր կաթան . 36. Նրեմիա արքեպիսկոպոս . 37. Ս . Նուրիսիմէի վանքը . — ԹԱԳԱԳՐԱԿԱՆ . 38. Պետրոսեան ապարանք Մոսկուայում . 39. Ն . Կ . Մ . հանդիսաւոր մուտքը Մոսկուա . 40. Ն . Կ . Մ . Ալեքսանդրա Ֆեոփորովայի ոսկեկաթը . 41. Ն . Կ . Մեծութեանց Կըրէմ ժամանելուն սպասելիս . 42. Մուսկովիներ . 43. Ն . Կ . Մեծութեանց Կըրէմից դուրս գալուն սպասելիս . 44. Շնորհաւորումն Ն . Կ . Մեծութեանց . 45. Կայսերական դրօշակը , Գայիսունը և կայսեր ու կայսրուհու թագերը . 46. Նոյնի կայսերական Մեծութեանց Ս . Օծումը . 47. Ն . Կ . Մեծութեանց տաճարից դուրս գալը . 48. Ն . Կ . Մեծութեանց Խոտիկայ դաշտի դարձումն . 49. Ն . Կ . Մեծութեանց Գաղաքային Խորհրդարանի մօտ . — ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԻՊԵՐ . 50. Կ . պոլսեցի Հայուհիներ . 51. Անդրկովկասեան Հայուհիներ իրենց տեղական տարազով : — ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ . 52. Թ . Այվազովսկի . Տիեզերք . 53.

Հ . Սեմիրապոլի . Գիւղարան կեանքից . 54. Ն . Բիսսոն . Անժեղութիւն . 55. Ա . Կոս . Փոթորիկի միջոցին . 56. Գ . Ռեմ . Որբիկ . 57. Խ . Բեռնար . Սեպեայ . 58. Լ . Շանկ . Խեղճ . 59. Գ . Կուսեցի . Ճիշդ գուշակութիւն . — ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԻ ԲՆԱԳՐՈՒՄ . 60. Լ . Բիւր . Նրդեցողութիւն . 61. Թ . Այվազովսկի . Մրկայոյց ծով . 62. Մ . Ստոն . Պարտիզում . 63. Եւֆրատի թաղուհի , Նապօլէոն Գ . Ի Կոստանդնուպոլիս : — ՇԱՊԿԻ ՆԵՐՍԵՍՆԵՐՈՒՄ . 64. Հայ գեղեցկուհի . 65. Ս . Միւսունի Նորհեմ . 66. Նրեանի խոճուղի , Գարվանսար գիւղի մօտ . 67. Ս . Գայիսունի վանքը . 68. Ս . Ելմիսունի լէկ կողմից . 69. Գիւրգեան ճեմարանը . 70. Սեպեայ կղզին և 71. Ս . Ելմիսունի լէկ եզերքին :

Արաքսի տարեկան բաժանորդագրին է 10 ֆրանք կամ ամսական 5 ֆուլէն . Ամերիկայի համար 2 դոլար : «Արաքս»-ի 1895 թուականի բաժանորդագրութիւնը չարունակվում է :

Բացում է Արաքսի 1898 թ . բաժանորդագրութիւնը : Առաջին գիրքը լոյս կը տեսնի մայիսին , իսկ երկրորդը դեկտեմբերին :

Ապագիկ և վերադիր վճարով բաժանորդագրութիւն ամենին չէ ընդունվում : «Արաքս»-ի խմբագրութեան հետ դործունեցողները և բաժանորդ գրողները դիմելու են Սիմէոն Գուլամիրանցին ընդ միւս այս պարզ և ապահով հասցեով .

Siméon Coulamirantz
ST. PETERSBOURG
(Russie)

ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ , ԹԻԻՐԵՍԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Բէթէր պուրկէն կը գրեն վիեննայի «Քոլիթիշ ֆորէսաբունդն» լրագրին թէ առաջնականագէտները մի ծրագիր կը պատրաստեն որի համեմատ կրէտէի ջուրերը գտնուող առաւելան , ֆրանսական , անգլիական և իտալական նաւատորմիկները հրամայեցին իրաւոր իրաւունք պիտի ստանան կրէտէի Ազգային ժողովի առմէն նշանաւոր անդամներին հետ համաձայնութեամբ մի տեղական վարչութիւն կազմելու , Կ . պոլսի դեսպաններէն խմբագրուած և աշխատակիցները հաւանութիւն գտած սկզբունքներին համեմատ : Դրամական մի փոխառութիւն պէտք է լինի այս ծրագրի գործադրութեան համար : Բէթէրսպուրկի մէջ կը կարծեն որ այս գործողութեան մասնակցելու հրաւիրուած տեղութիւնները չպիտի զանան ամենքը միասին երաշխաւորել այդ փոխառութեան :

— Կ . պոլսէն կը հաղորդեն թէ սուլթանը չէ ուղեր վաւերացունել միջադարձին առողջապահական խորհրդի որոշումը որի համեմատ հարկ դատուած էր առողջապահական մի շղթա յով առանձնացունել Մէքքէի նուազահիստ ճիւղէն , ուր ուստաւորներին մէջ ժանտախտէն բռնուողներ եղած էին :

Ատոր վրայ Կ . պոլսի միջադարձին Առողջապահական ժողովը նորէն նիստ ունեցեր և որոշեց է դեսպաններին միջամտութիւնը ինքիքի որ Եւրոպան պաշտպանուի ժանտախտի տարածումէն : Ժողովին անդամակցող եւրոպացի պատուիրակներէն իւրաքանչիւրն

—ինչպէս ամեն լրագրողներ, Արմ. Գիան
ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարա-
կելու համար. անոնք որ պէտք կունեն-
ան Արմ. Գիանի միջոցով մէկէ դիմում ա-
նել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ
ենք ընդունելի իրենց ծանուցումներ, ըստ
լրագրական սովորութեան: Ծանուցում-
ների գիները նշանակւած են Արմ. Գիանի
ձախատը, տառէն վրայ հաշուելով. 1 եր-
կաթագրի (գլխագրի) համար 2 սանդղի՝
և 1 բոլորգրի համար 1 սանդղի: 3 ան-
գամ գրուելիք ծանուցումի գինն վրայ
օ/ճն 10 գեղջ կը լինի: 10 և աւելի ան-
գամներ գրուելիք ծանուցումի գինն վը-
րայ 0/ճն 30 գեղջ: Սակարկութիւն չըն-
դունուիր:

ՀԻՍՏԱՆԱԿՈՒԹԻՆՆԵՐ Կ. ԳՈՐԺՈՒԴԱԼՆԱՆ

ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆԱԿՆԵՐ
ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ աշառ թաղապետութիւն
ներէն մի փառքիկ պատկեր կը ներկա
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներ
ի՛նչպիսի միջոցներ դիմած են իրեն
վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ
20 սանթիմ

Ս. Վեն անդամ երբ մարդ գիւրու
թիւն ունենայ արծաթ 50 սանթիմոնոյ

(Յառկապէս պատրաստուած Ամեր-
կայի Միացեալ Նահանգաց Հայ դա-
ժականներուն կեանքի, ժամանակի
դրամի խնայողութիւն ընել առա-
հարկ եղած գիւրութիւններն ըն-
տելու համար) Աշխատասիրեալ
Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագ-
նիւ Եորք, Էմիս Խալուս և ընկ. 189

VERTEBI
 Le Gérant : **François CARRIERE**
 Marseille. — Imprimerie et Papeterie du M.
 Quai du Canal, 9

1726
 1727